

Науково-просвітницька діяльність музейних установ як засіб комунікації (на прикладі Харківського художнього музею)

Соціальні та культурні зміни сьогодення змушують переосмислювати місце музею в культурному просторі, переглянути шляхи й форми його роботи. Однією з головних функцій музею з моменту його виникнення як соціокультурного інституту стала просвітницька та виховна робота.

Вітчизняні музеї мають великий досвід спілкування з відвідувачем різного віку, але, починаючи з 1980-х років, просвітницька концепція музею почала змінюватися. Наслідком таких трансформацій стало формування нової наукової дисципліни – музейної педагогіки, що знаходиться на межі між музеезнавством, педагогікою та основами соціальної комунікації. У сучасному культурному просторі музей – не лише науково-освітня установа, а й центр дозволя, що вирішує завдання особистісного розвитку та естетичного виховання своєї вікової та загальноосвітньої аудиторії. Музей мистецького профілю має орієнтацію на творчий розвиток людини, її естетичне виховання з урахуванням особистісно-орієнтованого підходу в рамках гуманістичної педагогіки.

Пріоритетним завданням дозвільно-просвітницької роботи в художніх музеях є гармонізація особистості шляхом розвитку естетичних зародків у людині, адже це шлях до самопізнання і творчого осмислення навколишнього світу, а методом його досягнення є діалог у широкому значенні (діалог із пам'яткою, педагогом – міжособистісний діалог). Тобто можна говорити про окремий вид комунікації – музейну комунікацію, яка пов'язує відвідувача з художнім простором музею, його експонатами та музейними фахівцями.

З 1990-х років працівниками Харківського художнього музею було проведено науково-практичні конференції за такими темами: «Слобожанщина – батьківщина Рєпіна», «Музей та підростаюче покоління. Проблеми музейної педагогіки», «Місія і можливості музею у сучасному суспільстві», «М. К. Рєпін і його сучасники», «Творча постать Г. Семирадського у контексті вітчизняної та світової культури, присвяченої 165-річчю від дня народження художника», «Музейна колекція: формування, зберігання, реставрація» та ін.

Новим етапом у діяльності музею стала участь у всеросійському проєкті під егідою ЮНЕСКО «Весна музеїв» та Дні європейського культурного надбання в Харківській області.

У порівнянні з попередніми роками, з початку 1990-х у діяльності ХХМ були запроваджені нові клубні форми роботи. Так, із 1995 року в музеї починає працювати музичний клуб «Фермата», заняття якого безпосередньо відбувалися в експозиції музею серед живописних полотен, під музичний супровід, а іноді й поетичної декламації. Одним із головних завдань клубу було не тільки розвиток творчих здібностей, а й естетичне виховання слухачів, поглиблення знань з історії краю. Недавна зустріч була присвячена українському національному інструментові – бандурі, цікавою частиною якої була розповідь про народне декоративно-ужиткове мистецтво Слобожанщини.

Було запроваджено програму «Митці майбутнього», мета якої – підтримка юних талантів, які навчаються в загальноосвітніх та спеціалізованих школах, художніх училищах або на перших курсах Академії дизайну і мистецтв. Щороку в межах цього проєкту відбувається 12–14 виставок, здебільшого – у приміщенні лекторію музею. Зазвичай виставки ліцеїстів супроводжуються музичними концертами, влаштовуються дитячі ранки, тематичні концерти, благодійні акції.

Музей бере активну участь в організації дитячих конкурсів і фестивалів: «Живий звук», «Бієнале», «Барви Слобожанщини». Одним із найбільш цікавих є фестиваль дитячої творчості «Харків – місто добрих надій», який уже вісім років проходить за кількома номінаціями: образотворче мистецтво, художнє слово, хорове та інструментальне виконання. Головною метою фестивалю є популяризація творчості харківських художників, поетів, композиторів.

У 2005 році ХХМ відзначив 200-річний ювілей своєї колекції. Було оголошено відкритий конкурс дитячого малюнку під назвою «Я люблю наш музей», який став традиційним і проводиться кожні два роки. Діти висловлюють своє сприйняття музею шляхом створення малюнків, на яких зображені інтер'єри експозиції музею, портрети співробітників, сюжетні композиції зі сценами буденного музейного життя і музейними святами.

Крім організацій виставок, у музеї проводяться презентації книжкових видань.

Серед останніх науково-популяризаційних проєктів, який діє і сьогодні та в якому знаходять втілення традиції і новаторство методик

музейної педагогіки, став проект «Арт-старт». Програма включає роботу мистецтвознавців із трьома аудиторіями: студією «Творчі майстерні», аудиторією професійної творчої молоді, яка передбачає щорічне оновлення через участь у виставці «Вереснева квінта» та власне аудиторією факультету «Арт-старт». Специфіка проекту полягає в тому, що всі його вектори і робота з різними аудиторіями сходяться до єдиного головного базового об'єкта – художньої колекції музею, надаючи приклад широких можливостей організації дозвілля в традиційному музейному просторі людей різних за віком і освітою.

Отже, можна зробити висновок, що музейна комунікація – різновид культурної комунікації в музеї (процес спілкування, передачі інформації, знань). Сьогодні, як і раніше, головним завданням музеїв художнього профілю залишається естетичне виховання відвідувачів, формування поваги та розуміння історії та культурного надбання своєї країни.

Література

1. Белофастова Т. Ю. Музей у системі сучасних комунікацій / Т. Ю. Белофастова // Вісник державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. — 2010. — №1. — С. 36–38.
2. Музей и личность / отв. ред. А. В. Лебедев. — М. : Ин-т «Открытое общество», 2007. — 168 с.
3. Титаренко Н. В. Формування авторських методик музейної педагогіки в сучасних науково-просвітницьких програмах Харківського художнього музею / Н. В. Титаренко // Методичний вісник історичного факультету. — 2011. — № 9. — С. 62–70.
4. Лучко Л. Л. Сучасна культурно-просвітницька робота музеїв у сфері естетичного виховання (з досвіду Музею театрального, музичного та кіномистецтва) / Лучко Л. Л. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_8_12.php. — Назва з екрана.